

آشنایی کارکنان بانک ها و موسسات مالی و اعتباری به منظور مبارزه با پولشویی

افسانه فرجام^۱، دکتر حسن بدری^۲

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق اقتصادی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سبزوار، ایران

farjam.afsaneh@gmail.com

۲. استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد سبزوار، ایران

h.badri2014@yahoo.com

چکیده

یکی از مهمترین مسئولیت های بانک مرکزی هر کشوری صیانت از سلامت مالی شبکه بانکی و انطباق با معیارها و ضوابط پرداخت داخلی و بین المللی است. با توجه به اینکه در حال حاضر مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم به یکی از اولویتهای اصلی شبکه مالی بین المللی تبدیل شده است، انطباق با معیارهای جهانی به عنوان تنها گزینه ممکن برای شبکه بانکی متصور می باشد. مطابق با این معیارها، شبکه بانکی در سطح ملی باید تراکنشهای مشکوک به پولشویی یا تأمین مالی تروریسم را ردیابی و گزارش نموده و از انجام تراکنشهای مظنون خودداری به عمل آورند. از سوی دیگر از آنجایی که پولشویی و تأمین مالی تروریسم معمولاً طی فرایند پیچیده و گذر از نهادهای مختلف پولی و مالی صورت پذیرد، بهترین محل برای کشف و ردیابی تراکنشهای مذکور، محل اتصال اجزای شبکه بانکی به یکدیگر در نظام جامع پرداخت محسوب می شود و ردیابی عملیات پیچیده پولشویی به صورت دستی ممکن نیست. ضرورت مبارزه با پدیده پولشویی زمانی به درستی احساس می شود که طبق آمار غیررسمی پولشویی بعد از تجارت نفت و معاملات ارزی بزرگترین تجارت شناسایی شده است. در ایران نیز مدتی است که توجه ها به سمت آن جلب شده است. بر همین اساس بانک مرکزی ج.ا.ا با ابلاغ قانون مبارزه با پولشویی، دستورالعملهایی را به بانکهای کشور ابلاغ کرده که عملاً زمینه لازم برای اجرایی شدن مبارزه با جرم پولشویی را فراهم نموده است. لذا این مقاله باستناد ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی و همچنین مواد ۳۵ و ۳۶ آیین نامه مربوطه مبنی بر آشنایی کارکنان سازمانهای مشمول به منظور رعایت مفاد قانون و آیین نامه اجرایی آن تهیه و تدوین شده و امید است منشأ اثر قرار گیرد.

واژه های کلیدی: بانک، پولشویی، مبارزه، پول

مقدمه

پولشویی فرآیندی است که پول نامشروع و غیر قانونی را به پول مشروع و قانونی تبدیل کرده این جرم ممکن است توسط همان مرتکبان جرم منشاء با افراد دیگری صورت پذیرد و اکتساب پول های کثیف و تطهیر آن کار غیرقانونی بوده که اثرات زیان باری را بر روی نظام اقتصادی و مالی دولتها به همراه داشته به همان نسبت آثار زیان بار این فرآیند متوجه ملت ها هم گردیده و به ویژه در کشورهای کمتر توسعه یافته نظیر ایران که علاوه بر بانک های دولتی و خصوصی، موسسات مالی که در نظام بانکی ایران فعالیت می کنند که از قوانین بانک مرکزی پیروی نکرده تا عرصه برای فعالان این فعالیت مجرمانه تنگ گردد. از آن جایی که شیوه های استفاده از وسایل و ترفندهایی که پولشویان برای موفقیت عملیات خود به کار می برند همواره در حال تغییر و دگرگونی است، لازم است آموزش کارکنان نیز مستمر و پیوسته بوده تا کارمندان و موسسات نیز با این شیوه ها و ترفندها و به دنبال آن شناسایی و مبارزه با آن ها آشنا شوند.

تاریخچه

برخی عقیده دارند که ریشه واژه پولشویی به مالکیت مافیا بر شبکه های از رخت شویخانه های ماشینی در ایالت متحده آمریکا، در دهه ۱۹۳۰ برمی گردد. در مقابل، گروهی دیگر انتخاب واژه پولشویی را دقیقاً به خاطر مفهوم "شست و شو و تطهیر کردن" که در این واژه نهفته است، می دانند. مسأله "پولشویی" با نگرش امروزی، برای نخستین بار در سال ۱۹۷۹ و با کشف یک چمدان حاوی ششصد میلیون دلار پول نقد در فرودگاه پالمو، که حاصل فروش مواد مخدر بود، مطرح گردید. کشفی که به تشکیل پرونده ایتالیایی-آمریکایی "ارتباط پیتزا" منجر شد و در سال ۱۹۸۵ محاکمه آن برگزار گردید. اما، در خصوص نخستین زمان استفاده از واژه پولشویی و رواج آن، میان محققان اتفاق نظر وجود ندارد. اگر چه قول دیگری نیز وجود دارد که ریشه این واژه را به قضیه رسوایی واترگیت مربوط می سازد.

تعریف پولشویی

پولشویی یک فعالیت غیرقانونی است که در طی انجام آن، عواید و درآمدهای ناشی از اعمال خالف قانون، مشروعیت می یابد. به عبارت دیگر پولهای کثیف ناشی از اعمال خلاف به پولهای تمیز تبدیل گردیده و در بدنه اقتصاد جایگزین می شود. به طور کلی پولشویی فرایندی است که طی آن عواید حاصل از فعالیت های مجرمانه و غیرقانونی در مجاری قانونی قرار می گیرد و طی روندی، به ظاهر تطهیر و پاک می شود. درآمدهای نامشروع را که به پولهای کثیف معروف است. میتوان به سه دسته تقسیم کرد:

پول سیاه: درآمدهایی که از راه قاچاق کالا و مواد مخدر و ثروت های نامشروع به دست می آید.

پول خونی: به درآمدهایی که از راه اقدام های ضد بشری و خیانتکارانه به دست می آید مانند: قاچاق

اعضای انسان

پول خاکستری: به درآمدهایی گفته می شود که از کانالهای زیرزمینی و پنهانی به دور از چشم مأموران حکومتی و دولت به دست می آید مانند: فرار از مالیات

مطابق ماده ۲ قانون مبارزه با پولشویی، جرم پولشویی عبارت است از:

الف: تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیتهای غیرقانونی با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد.

ب: تبدیل، مبادله یا انتقال عوایدی به منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی آن با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده یا کمک به مرتکب به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نگردد.

ج- اخفاء یا پنهان کردن ماهیت واقعی، منشأ، منبع، محل، نقل و انتقال، جا به جایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد.

ویژگی های جرم پولشویی

پولشویی جرم دوم است:

برای ارتکاب این جرم باید جرم دیگری از قبیل قاچاق مواد مخدر، آدم ربایی، قاچاق انسان، قاچاق کالا، قاچاق اسلحه و غیره اتفاق افتاده باشد. طبیعت جرم دوم بودن پولشویی باعث می شود که وجدان عمومی جامعه در مقابله با آن چندان برانگیخته نشود. به عنوان مثال اگر سرقتی یا قتل اتفاق افتد یا در خیابان کیف قاپی صورت گیرد، مردم عادی ناخودآگاه از خود عکس العمل نشان می دهند و خواستار مجازات متخلف می شوند. اما اگر در یک بررسی آماری راجع به جرم پولشویی از مردم سوال شود، پولشویی چیست؟ یا اکثراً به آن توجهی ندارند یا برانگیخته شدن احساسات آنها را نمی توان دید. به این ترتیب یکی از مشکلات مسئولین برای مبارزه با این جرم دقیقاً همین مشخصه است.

پولشویی جرمی سازمان یافته است: دومین خصیصه جرم پولشویی، سازمان یافته بودن این جرم است که تعقیب مجرمین را مشکل می سازد. به عنوان مثال، سارق یا قاتلی که انفرادی عمل می کند با پیگیری های پلیسی و قضایی دستگیر می شود، ولی در جرم پولشویی، مسئولین با سازمان مجهزی روبرو هستند که سطوح مختلف سازمانی از عاملین ساده، افراد واسطه ماهر تا افراد تحصیل کرده و متخصص را در بر می گیرد. بنابراین با دستگیری یک مجرم افراد دیگر باند و شبکه های آن سازمان به راحتی به کار خود ادامه می دهند و کار را برای مجریان قانون مشکل می نمایند.

پولشویی جرمی فراملی است:

بر پایه تعاریف کنوانسیون سازمان ملل برای مبارزه با جرایم سازمان یافته فراملی (پارمو) جرم در صورتی ماهیتاً فراملی است که:

الف: در بیش از یک کشور ارتکاب یابد.

ب: در یک کشور واحد صورت گیرد اما بخش زیادی از مقدمات، طرح ریزی یا کنترل یا هدایت آن در کشور دیگر انجام شود.

ج: در یک کشور واحد صورت گیرد، اما یک گروه مجرم سازمان یافته که در بیش از یک کشور فعالیت دارد در آن دخالت داشته باشد.

د: در یک کشور انجام شده باشد ولی اثرات قابل ملاحظه ای در کشور دیگر داشته باشد. بنابراین با توجه به موارد بالا می توان گفت: جرم ثانویه پولشویی که توسط سازمان متشکل صورت می گیرد، لزوماً در یک محدوده جغرافیایی خاص یا در مرزهای حاکمیت یک کشور اتفاق نمی افتد. سازمان یافته بودن این جرم، مفهوم دهکده جهانی را معنای بیشتری می بخشد، با این ویژگی اهمیت همکاری بین المللی و نقش سازمانهای بین المللی برای هماهنگی کشورها به منظور مبارزه با آن روشن می شود.

پولشویی جرم فرهیختگان است:

در سازمانهای متشکل جنایی برای انجام مراحل ثانویه و نهایی پولشویی از افراد متخصص مثل کارشناسان فناوری اطلاعات، حسابداران، حقوقدانان، وکلا و کارمندان بانک استفاده می شود. طبیعت این جرم این است که برای پاکیزه جلوه دادن درآمدهای حاصل از جرم حتماً باید سازمان های آبرومندی مانند بانک و متخصصین بانکی، دفاتر وکالت و حسابرسی و... به کار گرفته شوند. زیرا اغلب بدون کمک آنها، گم کردن رد پول ممکن نیست.

انواع پولشویی

پدیده پولشویی در یک کشور لزوماً به درآمدهای به دست آمده از فعالیتهای بزهکارانه یا مجرمانه انجام شده در آن کشور محدود و منحصر نمی شود. در واقع، ممکن است درآمدهای به دست آمده از فعالیتهای مجرمانه در دیگر کشورهای جهان نیز به کشور مورد نظر منتقل و در آن شسته شود. بدین ترتیب، چهارگونه عملیات پولشویی به شرح ذیل قابل تصور است:

۱- **پولشویی درونی:** شامل پولهای کثیف به دست آمده از فعالیتهای مجرمانه انجام شده در داخل یک کشور، که در همان کشور نیز شسته می شود.

۲- **پولشویی صادرشونده:** شامل پولهای کثیف به دست آمده از فعالیتهای مجرمانه انجام شده در داخل یک کشور، که در خارج از آن کشور تطهیر می شود.

۳- **پولشویی وارد شونده:** شامل پولهای کثیف به دست آمده از فعالیتهای مجرمانه انجام شده در سایر نقاط جهان، که در داخل یک کشور مشخصی شسته می شود.

۴- پولشویی بیرونی: شامل پول های کثیف به دست آمده از فعالیت های مجرمانه انجام شده در سایر کشورها که در خارج از کشور نیز شسته می شود.

فرایند پولشویی

به طور کلی فرایند پولشویی دارای سه مرحله به صورت زیر است:

– جایگذاری (استقرار)

– استتار (لایه چینی)

– ادغام (یکپارچه سازی)

فرایند پولشویی ممکن است به صورت جداگانه و متمایز یا به طور همزمان اتفاق افتد. چگونگی استفاده از این مراحل به سازوکارهای موجود برای پولشویی و شرایط سازمان های مجرم بستگی دارد. اما وجه مشترک هدف پولشویان از انجام فرایند پولشویی در چهار عنوان خلاصه می شود:

– منشأ واقعی پول پنهان بماند.

– شکل پول تغییر کند و یا به کالای با ارزش دیگری تبدیل گردد.

– این پروسه مخفیانه طی شود.

– از پول کثیف حفاظت مستمر به عمل آید.

مهمترین راه و روش ها و مشاغل در معرض پولشویی:

هر شغلی که با پول نقد سروکار دارد، می تواند مورد سوء استفاده قرار گیرد، از جمله مهمترین مشاغل و ابزارهای مورد سوء استفاده پولشویان می توان موارد ذیل را بر شمرد:

استفاده از مؤسسات مالی اعتباری

سهل ترین و راحت ترین راه پولشویان استفاده از نهادهای مالی رسمی می باشد، در این مرحله وجوه نقد حاصل از فعالیت های مجرمانه، نزد شبکه بانکی یا هر نوع نهاد مالی و اعتباری رسمی سپرده گذاری می شود، این نهادهای مالی رسمی ممکن است داخلی یا خارجی باشند. استفاده از روش های معمول در داد و ستد، یکی از بهترین شیوه های انتقال این سپرده ها از نهادهای مالی داخل کشور به نهادهای خارج از کشور می باشد، که بدین ترتیب تشخیص درآمدهای نامشروع بسیار دشوار و گاهی ناممکن می شود.

صورتحساب های صوری:

پولشویان از طریق عملیات صادرات و واردات صوری، فعالیت تجاری خاص را در کشوری که پول های کثیف را در آن به دست آورده اند، آغاز می کنند و به موازات این فعالیت، عملکرد مشابهی را در کشوری

که پول های خود را در آن سپرده گذاری کرده اند دنبال می کنند و از این طریق به خرید و فروش کالا و خدمات به شکلی ظاهری و صوری می پردازند. به این صورت که پولشویان کالایی را از شرکتی که می خواهند پول های کثیف را به آن تحویل دهند، می خرند و به ازای آن صورت حسابی غیر واقعی صادر می گردد و قیمتی بالاتر از قیمت واقعی کالا در صورت حساب وارد می شود و بدین ترتیب ما به التفاوت قیمت واقعی و قیمت کاذب، پول شسته شده خواهد بود و یا اینکه به طور کلی صورت حساب جعلی صادر می شود که در این صورت تمام مبلغ مندرج در صورت حساب، پول شسته شده می باشد.

استفاده از فناوری های نوین مخابراتی و رایانه ای: پیشرفت های شگفت انگیز

استفاده از فناوری های نوین مخابراتی و رایانه ای در زمینه فعل و انفعالات مالی و به کارگیری ابزارها و شیوه های نوین تجارت الکترونیکی سبب می شوند نه تنها هویت مبادله کنندگان، بلکه ردگیری جریان وجوه نیز با دشواری های خاصی همراه باشد. برخی از برآوردهای مقدماتی منتشر شده حکایت از آن دارد که روزانه به طور متوسط در جهان حجمی معادل با یک هزار میلیارد دلار منحصراً از طریق داد و ستدهای الکترونیکی جا به جا می شود، طبیعی است که در چنین حجمی از تبادل وجوه و جریان های مالی، امکان تشخیص اصالت پولهای قانونی و تمیز از پولهای سیاه، کاری بس دشوار است.

سرمایه گذاری در املاک و مستغلات:

یکی از راههای مورد استفاده پولشویان سرمایه گذاری در بازار مسکن و خرید زمین و مستغلات می باشد. که مورد استفاده بخش زیادی از پولشویان قرار می گیرد. اگر پولشویان بتوانند با پول نقد حاصل از جنایات خود املاک گران قیمت را خریداری کرده و سپس آن را به فروش برسانند، می توانند چنین ادعا نمایند که وجوه در دست آنها از فروش ملک به دست آمده است. چنین امری در ایالت فلوریدای امریکا اتفاق افتاد. قاچاق چپان مواد مخدر امریکای جنوبی به خرید خانه ها و ویلاهای گران قیمت در میامی اقدام نمودند تا جایی که قیمت ملک در آنجا افزایش پیدا کرد.

خرید و فروش آثار هنری:

بازار هنر یکی از بازارهای متنوع و بین المللی است که نظارت چندانی بر آن وجود ندارد. ضمن آن که آثار هنری مثلاً تابلوهای نقاشی می توانند هزاران و گاهی میلیون ها دلار ارزش داشته و در نتیجه وسیله خوبی برای تبدیل میلیون ها دلار پول کثیف می باشند.

سرمایه گذاری در خرید سهام:

یکی دیگر از مؤثرترین روشهایی که در این زمینه مورد بهره برداری قرار می گیرد، سرمایه گذاری در خرید سهام است. مجرمان سازمان یافته در پنهان سازی سهام خویش از نماینده و وکیل استفاده می کنند. استفاده از نماینده برای خرید سهام در یک شرکت، حلقه ارتباطی بین مجرم و پولی را که او به طور نامشروع کسب کرده است و اکنون تمایل به سرمایه گذاری آن دارد، از بین می برد. نام نماینده در دفاتر و اسناد شرکت به عنوان دارنده سهام با نام، ثبت می شود اما نماینده فقط عامل یا امین مالک واقعی است و مالک واقعی سهام ممکن است حتی برای نماینده نیز نامعلوم باشد و وکلا هم در این موارد غالباً به مصونیت از افشای راز حرف های استناد می کنند.

سرمایه گذاری در مشاغل پرونق:

خرید یک شرکت سودآور و به جریان انداختن وجوه نامشروع از طریق آن یکی دیگر از شیوه هایی است که برای تمیز کردن پول، مطلوب به نظر می آید. در این صورت، وجوه نامشروع قسمتی از درآمد مشروع وانمود شده و حتی برای اینکه ظن مأموران برطرف و مشروع سازی وجوه مزبور کاملاً تضمین شود، ممکن است به عنوان درآمد مشمول مالیات نیز اعلام گردد. در این شیوه هرچند امکان دارد قسمتی از وجوه به صورت مالیات از دست برود. که این حالت در مقایسه با از دست دادن تمام آن، ارجحتر است.

سرمایه گذاری در مشاغل زیانده:

یکی دیگر از شیوه هایی که مجرمان سازمان یافته در زمینه سرمایه گذاری به کار می بندند (بر خلاف مورد قبل)، سرمایه گذاری در حرفه ها و مشاغل غیرسودآور نظیر شرکتهای مسافرتی یا شرکتهای بیمه در حال ورشکستگی است. بدین گونه که در یک کسب یا شرکت مشروع ولی در حال ورشکستگی، سرمایه گذاری نموده و سپس اسناد، مدارک و دفاترهای آن را دستکاری می کنند تا این طور نشان دهند که شرکت سودآور است. وجوهی که باید پاکسازی شوند از طریق این شرکت جریان می یابند و به گونه ای جلوه داده می شود که گویی منافع غیرقانونی، حاصل از معاملات و فعالیتهای جاری شرکت هستند. نکته حائز اهمیت اینکه سرمایه گذاری در این روش غالباً به صورت کوتاه مدت صورت می پذیرد. چراکه به واسطه پذیرش خسارت و ضرر و زیان که ممکن است مبالغ زیادی نیز باشد، هزینه هنگفتی بر مجرمان تحمیل شود.

صندوق امانات:

استفاده از صندوق امانات نیز که به پنهان سازی عواید و پول های نامشروع کمک می کند رواج زیادی دارد.

ایجاد سازمان های خیریه:

یکی دیگر از سوءاستفاده های موجود از شبکه های پرداخت، استفاده از مؤسسات خیریه غیرواقعی است. در این روش پول های به دست آمده از داد و ستد مواد مخدر و سایر راههای غیرقانونی در این واحدها جمع آوری می شوند، زیرا این سازمان ها توانایی دریافت هدایا از اقصی نقاط جهان را دارند.

معاملات نقدی (تجارت پایاپای):

داشتن یک تجارت پایاپای (معامله نقدی) مانند رستوران، صرافی، کارواش و یا تأسیساتی نظیر این ها برای یک پولشو فعالیتی کاملاً عادی است. حسابرسی این نوع مشاغل بسیار دشوار است و نمی توان به طور دقیق محاسبه کرد که طی یک روز، یک هفته، ماه یا سال چند پیتزا فروخته شده و یا چند ماشین طی این زمان ها شسته شده است. همچنین شخص پولشو از طریق کسب پول حاصل از قاچاق مواد مخدر و آمیختن آن با پول حاصل از منابع قانونی، می تواند منع پول خود را به راحتی پنهان کند.

اوراق بهادار:

اوراق بهادار زمینه مناسبی برای کلاهبرداری به شمار می رود. از آنجا که سهام، اوراق قرضه و دیگر اوراق بهادار شباهت زیادی به ارز دارند، ابزارهای مناسبی برای پولشویی هستند.

استفاده از نماینده:

نماینده کسی است که برای انجام عملکردی خاص تعیین می گردد. در پرونده پولشویی، دارایی هایی نظیر اتومبیل، حسابهای بانکی یا حتی املاک نیز می تواند به نام نماینده باشد. مهمترین هدف شخص پولشو در استفاد از نماینده، پنهان کاری است. ارزش اصلی نمایندگان در حفظ دارایی ها به نحوی است که مالکیت حقیقی پنهان بماند. بدین ترتیب ایجاد ارتباط بین دارایی ها و فرد پولشو بسیار مشکل می باشد.

شرکتهای چند ملیتی بین المللی:

مهمترین واحدهای تشکیل دهنده اقتصاد جهانی به شمار می روند به طوری که فرایند انتقال اموال و سرمایه گذاری در این شرکتها، حد و مرز جغرافیایی نمی شناسند. هدف این شرکت ها جهانی شدن سریع بوده و حوزه فعالیت آن ها در زمینه تجارت، پول و سرمایه، تولید و تسلط بر تولید و استفاده گسترده از ثروت های طبیعی کشورهای در حال توسعه و فقیر می باشد. بدین صورت شرکت های چند ملیتی در معاملات تجاری مشکوک و نامشروع سایر کشورها نیز شرکت می کنند.

سایر مشاغل و شیوه‌های پولشویی:

انتقالات الکترونیکی، صرافی‌ها، دفاتر اسناد رسمی، سرمایه گذاری در طلا، شرکت‌های ساختمانی، کازینوها و...

ارتباط تأمین مالی تروریسم و پولشویی:

پولشویی، فرآیندی است که در آن، دارایی‌ها و پول‌هایی که از طریق فعالیت‌های غیرقانونی، به دست آمده اند، منتقل گردیده و هرگونه ارتباط آن‌ها با آن فعالیت‌های غیرقانونی، پوشانده و پنهان می‌گردد. فعالیت‌های تروریستی نیز گاهی اوقات، از طریق پولشویی، تأمین مالی می‌شوند، به این صورت که از درآمدهای به دست آمده از طرق موصوف، برای کمک مالی به تروریست‌ها استفاده می‌شود. در رابطه با پولشویی دو جرم وجود دارد:

- ۱- جرمی که اموال نامشروع در نتیجه آن تحصیل شده اند که به آن جرم منشأ یا جرم اولیه می‌گوییم.
 - ۲- جرم پولشویی که عبارت است از پنهان کردن منشأ پول نامشروع.
- نخستین وجه از وجوه ارتباط پولشویی و تأمین مالی تروریسم از همین جا ناشی می‌شود. یعنی این که تأمین مالی تروریسم در زمره جرایم منشأ پولشویی است. اما ارتباط میان پولشویی و تأمین مالی تروریسم بیش از این است و همان طور که گفته شد تکنیک‌های مورد استفاده برای تأمین مالی تروریسم همان تکنیک‌های مورد استفاده برای پولشویی است. وجه تمایز پولشویی و تأمین مالی تروریسم در منابعی است که مورد استفاده قرار می‌گیرند. این منابع در تأمین مالی تروریسم می‌توانند مشروع و یا نامشروع باشند و در مقابل، منابع پولشویی لزوماً نامشروع هستند. اما پولشویی و تأمین مالی تروریسم در این نکته مشترک هستند که هر دو نیاز به پنهان سازی منشأ وجوه دارند و برای همین امر ناچار به استفاده از تکنیک‌های یکسانی هستند. چرا که تأمین کنندگان منابع مالی تروریست‌ها، سعی می‌کنند فعالیت خود را طوری انجام دهند که مشخص نگردد وجوهی را برای تروریست‌ها تأمین نموده اند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که پولشویی و تأمین منابع مالی تروریسم هر دو دارای ۳ مرحله‌ی جایگذاری، لایه چینی و ادغام می‌باشند.

اثرات پولشویی

الف. آثار سوء برای کشورها

پولشویی آثار زیان باری بر اقتصاد جامعه و سیاست دارد. بنابراین اغلب کشورها به مقابله با این پدیده می‌پردازند. از جمله آثار مخرب این پدیده عبارت است از:

- بی‌ثباتی اقتصادی
- تضعیف بخش خصوصی
- تضعیف برنامه‌های خصوصی سازی
- آثار بین‌المللی

– کاهش درآمد دولت

– تاثیر منفی بر توزیع درآمد

ب. آثار سوء برای بانک ها و مؤسسات اعتباری:

برای مقابله با پولشویی به موجب قوانین و مقررات داخلی و بین المللی وظایف سنگینی به عهده مؤسسات مالی به ویژه بانک ها قرار گرفته، بنابراین ترس از ریسک شهرت و جلوگیری از خسارتی که از همکاری با مجرمان و گروه های سازمان یافته به مؤسسات مالی وارد می شود. دلیل اصلی رعایت مقررات پیشگیری از پولشویی است. پدیده پولشویی، سلامت مؤسسات مالی را به خطر می اندازد و همچنین به اشکال مختلف موجب بی ثباتی آن ها می شود. پولشویی نه فقط بر سیستم بانکی، بلکه بر دیگر مؤسسات مالی از جمله شرکت های بیمه، مدیریت سرمایه گذاری و کارگزاران سهام نیز تاثیر منفی می گذارد. علاوه بر آن سبب ریسک شهرت، ریسک قانونی و ریسک عملیاتی که با یکدیگر مرتبط هستند، شده و هزینه های سنگینی به مؤسسات مالی تحمیل می شود. مهمترین آثار پولشویی بر مؤسسات مالی به شرح ذیل است:

– ورود خسارت و تخریب بازارهای مالی

– بحران نقدینگی به علت برداشت ناگهانی وجوه از سیستم مالی

– قطع روابط کارگزاری

– کاهش ارزش سهام مؤسسات مالی

– فرار سرمایه به صورت غیرقانونی از کشور

ج. آثار سوء برای کارکنان بانک ها و مؤسسات اعتباری:

به موجب تبصره ۳ ذیل بند ۵ ماده ۴ قانون مبارزه با پولشویی، کلیه آیین نامه های اجرایی شورای عالی مبارزه با پولشویی پس از تصویب هیأت وزیران برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی ذیربط لازم الاجرا خواهد بود و متخلف از این امر به تشخیص مراجع اداری و قضایی حسب مورد به دو تا پنج سال انفصال از خدمت محکوم خواهد شد. همچنین ورود و خروج این گونه وجوه که از محل درآمدهای نامشروع می باشد، باعث اختلال در رشد شعب بانک ها بوده و اثرات سوء آن متوجه پرسنل شعب خواهد شد. برخی از این آثار عبارتند از: تغییر ارتقاء درجه شعب و به تبع آن تغییر در ارتقاء پرسنل شعب، یا تغییر در پرداخت پاداش های نقدی.

مصادیق و معیارهای جرم پول شویی

به منظور جلوگیری از جرم پولشویی، لازم است راه های ارتکاب به این جرم، شناسایی شود. اصلی ترین ابزار پولشویی، استفاده از خدمات بانکی می باشد. ماهیت محصولات و خدمات بانکی به شکلی است که

می توان با استفاده از آن، روش هایی برای پولشویی طراحی کرد. در ادامه برخی از مصادیق و معیارهای پولشویی که در شبکه بانکی صورت می پذیرد، بیان می شود.

سپرده گذاری

سپرده های نقدی، یکی از عمده ترین ابزارها برای پولشویی می باشد. پولشویان از دو روش برای شست و شوی پول های کثیف استفاده می کنند. در روش اول، پول نقد ابتدا به اسناد پولی از قبیل چک و مبالغی کمتر از آنچه که حواله تبدیل شده و سپس در حساب، سپرده گذاری می شود. در روش دیگر، معمولاً مشمول گزارش دهی توسط بانک باشد، در حساب های متعدد سپرده گذاری و سپس موجودی این حسابها متناوباً به حسابی دیگر منتقل می شود. شایان ذکر است که این عملیات، بسیار دقیق و ظریف بوده و بانکداران به سختی قادر به کشف و جلوگیری از آن می باشند.

حساب های وابستگان

مطالعات نشان می دهد که مجرمان اغلب حساب هایی به نام منسوبان، وابستگان، آشنایان و افراد دیگر که به دستور آنان عمل می کنند، افتتاح و از آنها برای اختفای منشأ مال حاصل از اعمال مجرمانه استفاده می کنند.

حساب های دسته جمعی

در این روش از تعدادی حساب ظاهراً بی ارتباط با یکدیگر در کشور مبدأ، وجوهی به حساب خارجی منتقل می شود. اگرچه این روش را مهاجران و برای مقاصد قانونی نظیر ارسال پول به کشور خود به کار می برند، اما مشاهده شده که گروه های تبهکار برای شست و شوی عواید حاصل از جرم از این روش استفاده می کنند.

حواله های بانکی

حواله های بانکی، حواله نقدی و . . که معمولاً به عنوان ابزارهای متداول مورد استفاده پولشویان قرار می گیرند. دلیل استفاده از این ابزارها این است که ابزارهای مذکور در وجه یک بانک معتبر و یا مؤسسه مالی کارسازی شده و امکان ردیابی منشأ پول، معمولاً از میان می رود.

حسابهای غیرفعال

در این روش پولشویان جهت استفاده از حسابهای غیرفعال، ابتدا سابقه ای ایجاد می نمایند و پس از مدتی حساب های راكد را برای دریافت پول از اعضای هوادار در داخل و خارج از کشور مورد استفاده قرار می دهند.

وثیقه قراردادن

شکل کلی این روش بدین صورت است که منابع غیرقانونی به وثیقه یا تضمین یک وام بانکی تبدیل شده و وام دریافتی دارای ظاهری قانونی است و به دلیل عدم پرداخت وثیقه یا تضمین به تملک بانک در منابع غیرقانونی را به کشور دیگری ارسال می کنند و سپس آن را وثیقه یا تضمین می آید. در این روش معمولاً وام بانکی مورد تقاضا قرار می دهند و وام دریافتی را به کشور محل وقوع جرم منتقل می کنند. این روش علاوه بر این که به پول غیرقانونی ظاهری قانونی می بخشد، امکان برخورداری از معافیت های مالیاتی را نیز فراهم می آورد.

معاملات و عملیات مشکوک

بر اساس ماده ۱ دستورالعمل شناسایی معاملات مشکوک و شیوه گزارش دهی، معاملات و عملیاتی که اشخاص با در دست داشتن اطلاعات و یا قراین و شواهد منطقی ظن پیدا کنند که این عملیات و معاملات به منظور پولشویی و یا تأمین مالی تروریسم انجام می شود، معاملات و عملیات مشکوک می باشند. اما باید توجه داشت که تشخیص متصدی مربوط در مؤسسه اعتباری مبنی بر انجام معامله مشکوک، در درجه نخست اهمیت قرار دارد و معیارهای ارائه شده، صرفاً بخشی از این معیارهای شناسایی می باشد. در ادامه برخی از معیارهای شناسایی عملیات و معاملات مشکوک ارائه می گردد.

الف- مناطق مشکوک

۱. دریافت و پرداخت به کشورهایی که به عنوان بهشت مالیاتی و پولشویی معروف هستند.
۲. مشتری تابعیت کشوری را دارد که در آن مقررات مبارزه با پولشویی ضعیف است.

ب- نقل و انتقال نقدی مشکوک

۱. وجوه بالایی که به صورت نقدی دریافت و پس انداز می شوند.
۲. وجوه نقدی که به یک حساب واریز شده و جمع مبالغ واریزی، رقم بزرگی را تشکیل می دهد.
۳. حساب هایی که فعالیت آنها بیشتر با وجوه نقد، اعم از واریز یا برداشت می باشد.
۴. مشتریانی که با واریز نقدی در حساب خود، مرتباً درخواست صدور حواله و یا چکهای بانکی می کنند.

۵. نقل و انتقالات نقدی در خصوص بروات وصولی.
۶. تبدیل ارزهای کم ارزش به ارزهای باارزش و درخواست تبدیل وجوه نقد به سایر ارزها.
۷. نقل و انتقالاتی که اهداف بازرگانی و تجاری آنها مبهم است.

ج- حساب بانکی مشکوک و نقل و انتقالات آن ها

۱. حسابهای متعددی که با یک نام گشایش و نقل و انتقالات آن به صورت نقدی می باشد.
۲. حسابهای حقیقی یا حقوقی که مبالغ بالایی واریز و برداشت و مانده قابل توجهی دارند، اما صاحبان آنها دارای فعالیت تجاری یا بازرگانی نمی باشند.
۳. مشتریانی که در یک منطقه دارای چندین حساب می باشند.
۴. پرداخت چک با مبلغ بالا که شخص سومی آن را ظهرنویسی کرده باشد.
۵. از حساب جاری چکهای متعدد با مبالغ بالا بدون انطباق با ماهیت حرفهای مشتری صادر و گردش صورتی ایجاد شده باشد.
۶. نقل و انتقالاتی که نیاز به توضیح دارد و مشتری از دادن توضیحات طفره می رود.
۷. حساب های مشتریانی که محل کار و یا سکونت آنها خارج از محدوده بانک بوده و از نظر بانک فعالیت بازرگانی ندارند.
۸. حسابهای پرکارکردی که فعالیت آنها به طور ناگهانی و بدون دلیل متوقف می شود.
۹. وجوه قابل توجهی که از مناطق شناخته مشهور به بهشت قاچاق مواد مخدر ارسال می شود.
۱۰. حسابهای راكد با نقدینگی بالا مجدداً فعال و نقل و انتقالات مبالغ قابل توجه در آن ها صورت می پذیرد.
۱۱. حسابهایی که دارای تعداد زیادی واریز با مبالغ کم می باشند و از طرفی دارنده حساب طی حوالهای با مبلغ بالا وجوه دریافتی را به خارج از شهر یا کشور ارسال می کند.
۱۲. حسابهایی که مانده آنها در ابتدا و انتهای روز کم است ولی در خلال ساعت کاری، واریز و برداشت هایی با مبالغ بالا در آن ها صورت می پذیرد.
۱۳. حسابهایی که توسط یک نهاد حقوقی افتتاح می شود و آدرس آن عیناً مشابه آدرس یک نهاد حقوقی دیگر است، در حالی که صاحب امضای مجاز هر دو نهاد، یک نفر می باشد.
۱۴. حسابهایی که افراد مجاز متعددی اجازه برداشت از آن را دارند، اما به نظر نمی رسد این افراد با یکدیگر رابطه خانوادگی یا کاری داشته باشند.
۱۵. حسابهایی که حجم زیادی از گردش آنها مربوط به اسناد وصولی

د- تسهیلات مشکوک

۱. مشتری بدون هیچ دلیل قانع کننده‌ای، تسهیلات خود را زودتر تسویه می نماید.
۲. مشتریانی که در مقابل وثیقه وام می گیرند و وثیقه از طرف شخص ثالثی است که منشأ آن مشخص نیست و یا مورد تهرین با اطلاعات ارائه شده توسط مشتری چندان مطابقت ندارد.
۳. ارائه وثائق سنگینی که با وضعیت اقتصادی مشتری همخوانی ندارد.
۴. عدم بازپرداخت تسهیلات یا اعتبار سررسید گذشته و معوق، بدین منظور که بانک وثیقه ای که منشأ آن غیرقانونی است را تملک نماید.
۵. تأمین مالی پروژه هایی که منشأ سهم پول مشتری مشخص نمی باشد.

هـ- ابزارهای بانکی مشکوک

۱. اوراق مشارکت در حال حاضر به عنوان بهترین ابزار پولشویی، می تواند مورد استفاده پولشویان قرار گیرد.
۲. صندوق اماناتی که به نام یک نهاد تجاری اجاره شود، در حالی که نوع فعالیت تجاری مشتری یا فعالیت اظهار شده توسط وی، استفاده از صندوق امانات شعبه را توجیه ننماید.

و- اسناد مشکوک

- اسناد جعلی که ظاهر آن حاکی از این است که به تازگی صادر شده لیکن تاریخ آن قدیمی می باشد.
- اسنادی که مشتری از ارائه اصل آن خودداری ورزیده و فقط کپی سند را ارائه می نماید.

ز- مشتری مشکوک

- مشتری به کرات، افرادی را که به نمایندگی از طرف او مجاز به انجام امور بانکی می باشند را تغییر می دهد.
- مشتری به خدماتی که بانک به او ارائه داده و منافعش را تأمین می نماید، بی تفاوت است.
- مشتری این حقیقت را که دیگر بانک ها از انجام خدمات برای او خودداری کرده اند را پنهان نموده و یا دلیل غیرقابل قبولی برای این مسئله ارائه می دهد.
- مشتری به قوانین و مقررات داخلی بانک در زمینه مبارزه با پولشویی علاقه زیادی نشان می دهد.
- مشتری برای انجام تراکنش های متعدد در یک روز و یک شعبه، به تحویلداران مختلف مراجعه می نماید.
- مشتریانی که به راحتی هزینه های بالای نقل و انتقالات و یا هر هزینه بالای دیگری را قبول می کنند.
- مشتری که از تماس مستقیم با بانک و کارمند بانک اجتناب می کند.

– مشتریانی که از حساب خود در بانک مبلغ قابل توجهی برداشت کرده و در عین حال منتظر رسیدن وجه به همان مبلغ از جای دیگر می باشند.

ح- معاملات ریالی مشکوک

- معاملاتی که در آن ظن وجود شخص ثالث افشا نشده، وجود دارد.
- معاملاتی که در آنها اشخاصی که با هم ارتباط ندارند، آدرس و تلفن مشابه دارند.
- معاملاتی که در آنها سازمانهای مالی و غیرمالی متعددی که متعلق به اتباع خارجی بوده، در معامله ای درگیر بوده، در حالی که انجام معامله بدون درگیر نمودن آنها نیز امکانپذیر می باشد.
- معاملاتی که با افراد صاحب مقام بانک مرتبط است.
- معاملات تجاری بیش از سقف مقرر که با موضوع فعالیت ارباب رجوع و اهداف تجاری شناخته شده از وی مغایر باشد.
- معاملاتی که طبق عرف کاری اشخاص مشمول، پیچیده، غیرمعمول و بدون اهداف اقتصادی باشند.
- معاملاتی که به هر ترتیب مشخص شود ذینفع واقعی یا یکی از متعاملین، شخص یا اشخاص دیگری بوده است.
- کشف جعل، اظهار کذب و یا گزارش خلاف واقع از سوی مشتری قبل، بعد و یا حین انجام معامله.

ط- معاملات ارزی مشکوک

- عدم تناسب قیمت کالای عنوان شده در پروفرمای ذینفع اعتبار اسنادی با قیمتهای جهانی.
- درخواست بدون دلیل عدم ارائه گواهی مبدأ ساخت کالا که توسط اتاق بازرگانی محل صادر می گردد.
- تغییر نام ذینفع اعتبار اسنادی، بدون داشتن دلیل قانع کننده.
- درخواست عدم ارائه گواهی بازرسی به عنوان یکی از اسناد اعتبار با توجه به نوع کالا و سایر شرایط اعتبار اسنادی.
- تأکید بر استفاده از اسامی مخفف و مجعول در خصوص نام خریدار و یا ذینفع اعتبار اسنادی.
- تأکید بر درج وسیله حمل نامتعارف در شرایط اعتبار اسنادی با توجه به نوع کالا، مبدأ و مقصد کالا.
- مغایرت مبالغ اعتبارات اسنادی ارائه شده با اطلاعات ارائه شده توسط مشتری
- ارسال کالای مستعمل به جای کالای نو.

اقدامات ایران در مبارزه با پولشویی

به دنبال گسترش اقدامات جهانی برای مبارزه با پولشویی، در اواخر دهه ۷۰ شمسی، بانکهای کشور با موج درخواست بانکهای کارگزار بین المللی برای ارائه خط مشی و دستورالعمل مبارزه با پولشویی مواجه

شدند. عدم وجود خط مشی مشخص در این رابطه، حیات بانکداری بین المللی کشور را با تهدید مواجه می ساخت و بانک مرکزی ج.ا.ا برای مقابله با این تهدید، ابتدا اقدام به تدوین مقررات پیشگیری از پولشویی در مؤسسات مالی و تصویب آن در شورای پول و اعتبار نمود. پس از آن دستورالعمل مقررات پیشگیری از پولشویی در مؤسسات مالی را تدوین و در اواخر سال ۱۳۸۱ به شبکه بانکی ابلاغ و در تاریخ ۱۳۸۱/۶/۲۷ هیأت وزیران نیز لایحه مبارزه با پولشویی را برای تصویب به مجلس شورای اسلامی تقدیم نمود. اما تصویب این لایحه در مجلس با وقفهای طولانی مواجه و سرانجام در تاریخ ۱۳۸۶/۱۱/۱۷، قانون مبارزه با پولشویی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. متأسفانه در اثنای تصویب این قانون در ۱۱ اکتبر ۲۰۰۷ (۱۹ مهرماه ۱۳۸۶)، FATF طی بیانیه ای از کشورهای عضو خواست که کشور ایران را به دلیل نداشتن نظام جامع مبارزه با پولشویی جزو کشورهای پریسک طبقه بندی نمایند. در آبانماه سال ۱۳۸۷، گروهی از بازرسان صندوق بین المللی پول از فعالیتهای نرم افزاری و سخت افزاری صورت گرفته در ایران بازدید به عمل آورده و پیشرفت ها را راضی کننده اعلام کردند، لیکن نسبت به اجرای قانون مبارزه با پولشویی به دلیل عدم تصویب آیین نامه های اجرایی آن، هشدار دادند. این امر موجب تسريع در تنظیم آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی گردید، به طوریکه این آیین نامه در ۱۱ آذرماه ۱۳۸۸ به تصویب هیأت وزیران رسیده و به نهادهای ذیربط ابلاغ گردید.

بر اساس ماده ۵ قانون مبارزه با پولشویی، کلیه اشخاص حقوقی از جمله بانک مرکزی ج.ا.ا، بانکها، مؤسسات مالی و اعتباری، بیمه ها، بیمه مرکزی، صندوق های قرض الحسنه، بنیادها و مؤسسات خیریه و شهرداری ها مکلفند آیین نامه های مصوب هیأت وزیران در اجرای این قانون را به مورد اجرا گذارند و مطابق با ماده ۴۶ آیین نامه مذکور، بانک مرکزی ج.ا.ا در تاریخ ۱۳۹۰/۲/۲۶، ده دستورالعمل موسوم به دستورالعملهای دهگانه و در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۷، سه دستورالعمل دیگر برای اجرا به شبکه بانکی ابلاغ نمود.

نظام مبارزه با پولشویی در ایران

بر اساس ماده ۴ قانون مبارزه با پولشویی، به منظور هماهنگ کردن دستگاههای ذیربط در امر جمع آوری، پردازش و تحلیل اخبار، اسناد و مدارک، اطلاعات و گزارش های واصله، تهیه سیستم های اطلاعاتی هوشمند، شناسایی معاملات مشکوک و به منظور مقابله با جرم پولشویی شورای عالی مبارزه با پولشویی به ریاست و مسئولیت وزیر امور اقتصادی و دارایی و با عضویت وزراء بازرگانی، اطلاعات، کشور و رئیس بانک مرکزی با وظایف ذیل تشکیل می گردد:

- جمع آوری و کسب اخبار و اطلاعات مرتبط و تجزیه و تحلیل و طبقه بندی فنی و تخصصی آن ها در مواردی که قرینه ای بر تخلف وجود دارد طبق مقررات.
- تهیه و پیشنهاد آیین نامه های لازم درخصوص اجراء قانون به هیأت وزیران.

- هماهنگ کردن دستگاه های ذیربط و پیگیری اجراء کامل قانون در کشور.
- ارزیابی گزارش های دریافتی و ارسال به قوه قضائیه در مواردی که به احتمال قوی صحت دارد و یا محتمل آن از اهمیت برخوردار است.
- تبادل تجارب و اطلاعات با سازمان های مشابه در سایر کشورها در چهارچوب مفاد ماده (۱۱).

وظایف مرکز اطلاعات مالی (FIU)

مرکز اطلاعات مالی (واحد اطلاعات مالی) و مرکز آموزش رایانه ای نرم افزار مقابله با پولشویی جمهوری اسلامی ایران با حمایت دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد (UNODC) در تهران تشکیل و واحد مزبور، مسئول مبارزه با پولشویی در راستای استانداردهای بین المللی گردید. این واحد، اطلاعات و مدارک مشکوک معاملات مالی را از بانک ها و مؤسسات مالی دریافت می کند و به تجزیه و تحلیل آنها می پردازد و جهت شناسایی و بازرسی پرونده های پولشویی به قوه قضائیه و واحدهای اجرای قانون ارجاع می دهد. به علاوه، این واحد با واحدهای اطلاعات مالی در سایر کشورها در تماس خواهد بود. مرکز اطلاعات مالی عهده دار وظایف مندرج در ماده ۳۸ آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی به شرح ذیل می باشد:

- واحد اطلاعات مالی به منظور انجام اقدامات زیر در وزارت امور اقتصادی و دارایی تشکیل می گردد:
- جمع آوری و اخذ اطلاعات معاملات مشکوک.
- ارزیابی، بررسی و تحلیل اطلاعات گزارش ها و معاملات مشکوک.
- درج و طبقه بندی اطلاعات در سیستم های مکانیزه.
- اعلام مشخصات اشخاص دارای سابقه پولشویی و یا تأمین مالی تروریسم به اشخاص مشمول جهت مراقبت بیشتر و یا قطع همکاری، در صورت درخواست مراجع ذیربط.
- تأمین اطلاعات تحلیل شده مورد نیاز مراجع قضایی، ضابطان و دستگاه های مسئول مبارزه با تروریسم در کشور در صورت درخواست مراجع ذیربط.
- تهیه آمارهای لازم از اقدامات صورت گرفته در جریان مبارزه با پولشویی.
- تهیه نرم افزارها و سیستم های اطلاعاتی مورد نیاز.
- تأمین امنیت اطلاعات جمع آوری شده.
- تبادل اطلاعات با سازمان ها و نهادهای بین المللی طبق مقررات.
- جمع آوری و اخذ تجارب بین المللی.
- ارسال گزارش هایی که به احتمال قوی صحت دارد یا محتمل آن از اهمیت برخوردار است به دستگاه قضایی.
- پیگیری گزارش های ارسالی در مراجع قضایی.

- تهیه پیش نویس برنامه سالانه واحد اطلاعات مالی جهت تصویب شورا.
- پاسخ به استعلام اشخاص مشمول در اسرع وقت.
- اعلام نظر در مورد صلاحیت تخصصی مسئولان واحدهای مبارزه با پولشویی پیشنهادی از سوی مدیران اشخاص مشمول.

مروری بر آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی

این آیین نامه متشکل از ۸ فصل و ۴۹ ماده و ۱۹ تبصره بوده و سرفصل های آن به شرح زیر می باشد:

- فصل اول: تعاریف

- فصل دوم: شناسایی ارباب رجوع (اشخاص حقیقی و حقوقی؛ ایرانی و خارجی)

- فصل سوم: ساختار مورد نیاز و نحوه گزارش دهی

- فصل چهارم: گزارش های الزامی

- فصل پنجم: امور مربوط به مبادلات ارزی

- فصل ششم: نگهداری سوابق و اطلاعات

- فصل هفتم: آموزش

- فصل هشتم: سایر موارد

مروری بر دستورالعملهای مبارزه با پولشویی در مؤسسات اعتباری

به منظور حصول اطمینان از اجرای کامل قانون مبارزه با پولشویی و در اجرای مؤثر مفاد آیین نامه اجرایی آن و به منظور ایجاد شفافیت و احصای وظایف واحدهای بانکی در خصوص تطبیق با مقررات مبارزه با پولشویی در پرداخت ها و تراکنشهای بانکی الکترونیکی، سیزده دستورالعمل با عناوین زیر به شبکه بانکی ابلاغ گردید:

- دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی مؤسسات اعتباری
- دستورالعمل اجرایی نحوه گزارش واریز نقدی و جوه بیش از سقف مقرر
- دستورالعمل شناسایی معاملات مشکوک و شیوه گزارش دهی
- دستورالعمل نحوه تعیین سطح فعالیت مورد انتظار مشتری در مؤسسات اعتباری
- دستورالعمل رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در حوزه نظام های پرداخت و بانکداری الکترونیکی
- دستورالعمل لزوم رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در روابط کارگزاری و شناسایی بانک های پوسترهای
- دستورالعمل نحوه مراقبت از اشخاص مظنون در مؤسسات اعتباری
- دستورالعمل نحوه ارسال اسناد و مدارک مشتریان مؤسسات اعتباری به نشانی پستی آنها

- دستورالعمل مجموعه اقدامات و تدابیر لازم برای حصول اطمینان از رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در واحدهای برون مرزی مؤسسات اعتباری
- آیین نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانکها
- دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان خارجی مؤسسات اعتباری
- دستورالعمل نحوه اعمال دقت و نظارت ویژه هنگام ارائه خدمات پایه به اشخاص سیاسی خارجی در مؤسسات اعتباری
- دستورالعمل اجرایی مبارزه با پولشویی در صرافی ها

لایحه اصلاح قانون مبارزه با پولشویی (نامه شماره ۵۴۷۱۶/۱۰۴۰۴۳ مورخ ۱۳۹۶/۸/۲۲ رییس جمهور)

با توجه به اشکالات قانون مبارزه با پولشویی از جمله عدم تناسب جرم و مجازات، فقدان بازدارندگی و اثربخشی مجازاتها، تحدید دایره شمول جرم منشأ به جرایم داخل کشور، عدم امکان پیگرد جرم پولشویی به صورت مستقل از جرم منشأ، نبود رویه های مناسب جهت توقیف اموال و ابزار حاصل از ارتکاب جرایم مربوط و با توجه به ضرورت پیش بینی ساختار عملیاتی مبارزه با پولشویی واحد اطلاعات مالی (FIU) در سطح قانون و انتزاع وظایف اجرایی از شورای عالی مبارزه با پولشویی و به منظور اصلاح قانون مذکور در راستای برآورده کردن نیازهای داخلی و نیز تطبیق با استانداردهای بین المللی، لایحه اصلاح برای طی تشریفات قانونی تقدیم مجلس شورای اسلامی شده است. لذا با توجه به این که این مقاله باستناد ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی تهیه و تدوین شده است اصلاحیه ماده ۷ در این لایحه به شرح ذیل می باشد:

متن زیر هم به عنوان تبصره به بند (ه) ماده (۷) الحاق می شود: هر یک از مدیران و کارکنان دستگاه های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری- مصوب ۱۳۸۶- عالماً و عامداً و به قصد تسهیل جرایم موضوع این ماده از انجام تکالیف مقرر در بندهای فوق به استثنای بند (ه) خودداری نماید علاوه بر انفصال موقت از سه ماه تا دو سال به مجازات حبس تعزیری یا جزای نقدی درجه شش محکوم می شود. در صورتی که عدم انجام تکالیف مقرر ناشی از غفلت و سهل انگاری باشد مرتکب به یک ماه تا شش ماه انفصال از خدمت محکوم خواهد شد. مدیران و کارکنان سایر دستگاه های حاکمیتی و بخش های غیردولتی در صورت عدم انجام تکالیف مقرر در این ماده به استثنای بند (ه)، به مجازات حبس تعزیری یا جزای نقدی درجه شش محکوم می گردند.

هم چنین متن زیر به عنوان ماده (۷) مکرر به قانون الحاق می شود: به منظور اجرای این قانون و قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم، سیاست ها و تصمیمات شورای عالی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و مراجع ذیصلاح مربوط، مرکز اطلاعات مالی با منابع و امکانات کافی تحت نظارت و هدایت شورای

مذکور در تشکیلات داخلی وزارت امور اقتصادی و دارایی تشکیل می‌شود و رییس آن به موجب شرایطی که در آیین نامه اجرایی این قانون پیش بینی می‌گردد با پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی و تصویب هیئت وزیران تعیین می‌شود.

توافق ها و سازمان های بین المللی در خصوص مبارزه با پولشویی

طی نیمه دوم قرن بیستم رفتار مجرمان از حالت جرایم فردی به سمت جرایم سازمان یافته تغییر یافت. این مسئله موجب نگرانی بسیاری از کشورها در مورد نبود قوانین مؤثر ملی برای مقابله با جرایم سازمان یافته و عواید حاصل از آن شد و در اواخر این قرن، جرایم سازمان یافته، قالبی فراملی به خود گرفت. سابقه اقدام های بین المللی برای قانونگذاری، تدوین راهکارهای اجرایی و مبارزه با جرایم جدی به ویژه جرایم فراملی، به سالهای میانی دهه ۱۹۸۰ باز می‌گردد. در اواخر این دهه، عزم جهانی برای تدوین پیمان نامه ها، معاهدات و کنوانسیون های بین المللی، به منظور مقابله با پولشویی شکل گرفت. مهمترین و اساسی ترین مستندات در خصوص کوشش های فراگیر بین المللی برای مقابله با پولشویی به قرار زیر می باشد:

- پیمان نامه وین (۱۹۸۸)
- اعلامیه کمیته بال (۱۹۸۸)
- گروه کاری اقدام مالی (۱۹۸۹)
- پیمان نامه شورای اروپا (۱۹۹۰)
- الگوی تنظیمی سازمان ایالت های آمریکا (۱۹۹۰)
- دستورالعمل جامعه اروپایی (۱۹۹۱)
- قطعنامه سازمان بین المللی بورس های اوراق بهادار (۱۹۹۲)
- قانون نمونه سازمان ملل متحد (۱۹۹۵) و نسخه های ویرایش شده بعدی آن (۱۹۹۵ و ۲۰۰۰ و ۲۰۰۵)
- پیمان نامه مبارزه با جرایم سازمان یافته فراملی پالرمو (۲۰۰۰)

برنامه جهانی سازمان ملل برای مبارزه با پولشویی

برنامه جهانی سازمان ملل برای مبارزه با پولشویی ۲ که به اختصار GPML نامیده شده و در دفتر مبارزه با مواد مخدر و جرم سازمان ملل (UNODC) قرار دارد. این برنامه، یک پروژه تحقیقاتی و کمک رسانی با هدف افزایش تأثیر اقدامات بین المللی در مبارزه با پولشویی از طریق ارائه کمک های فنی، آموزش و توصیه به کشورهای عضو در صورت درخواست است. این برنامه تلاش های خود را در حوزه های زیر متمرکز می سازد:

- افزایش سطح آگاهی در بین اشخاص کلیدی در کشورهای عضو سازمان ملل.

- کمک به ایجاد یک ساختار حقوقی با در اختیار گذاشتن قوانین نمونه برای کشورهای دارای سیستم حقوقی عرفی یا مدون.
 - ارتقاء قابلیت های سازمانی، به ویژه با ایجاد واحدهای اطلاعات مالی.
 - ارائه آموزش به نهادهای قانونگذاری، قضایی و اجرایی و نهادهای مالی بخش خصوصی.
 - ارتقاء سطح همکاری کشورهای منطقه در حل مشکلات و بهبود همکاری استراتژیک با دیگر سازمان ها.
 - نگهداری یک پایگاه اطلاعاتی و تحلیل اطلاعات مربوطه.
- بنابراین، برنامه جهانی سازمان ملل برای مبارزه با پولشویی یک منبع اطلاعات، تجربه و کمک های فنی در ایجاد و بهبود زیرساخت های مبارزه با پولشویی در یک کشور است.

نتیجه گیری:

امروزه پول شویی به دلیل رشد چشمگیر جرایم و اعمال خلاف در سطح جهان رشد بسیاری یافته است به طوری که به یکی از معضلات حاد اقتصاد جهانی تبدیل شده و رشد و توسعه اقتصاد جهانی را مورد تهدید قرار داده است. به همین دلیل عزم جامعه بین المللی بر مبارزه با آن متمرکز شده است و تدابیر مختلفی را برای نیل به این امر بکار برده اند. در ایران نیز مدتی است که توجه ها به سمت آن جلب شده است. آگاهی عمومی اجتماع از تخلفات مالی و بسیج شدن وسایل ارتباط جمعی سیاست گذاری مناسب کشور اجرای مقررات و قوانین مشخص و تلاش و جدیت مسئولین در این زمینه می تواند از جمله راهکارهای مبارزه با پول شویی باشد.

بانکها و دیگر مؤسسات مالی باید مشتریان خود را بشناسند یعنی به طور منظم اطلاعات و مدارکی در مورد هویت واقعی اشخاص که با آن ها فعالیت تجاری دارند و مالکان ذی نفع سپرده های آنان، دریافت و بررسی کنند. ضمن این که باید از انجام همکاری در معاملات مشکوک به پولشویی، خودداری کنند. مؤسسات مالی مکلفند معاملات مشکوک را به نهادهای مبارزه با پولشویی گزارش دهند. در این راستا تعیین معاملات مشکوکی که باید گزارش شوند، کار ساده ای نیست. و مؤسسات مالی باید براساس قانون در برابر مسئولیت های قانونی نسبت به مشتریان برای افشای معاملات مشکوک حمایت شوند.

فهرست منابع و مآخذ

- تذهیبی، فریده. (۱۳۸۹). ”پولشویی و روشهای مبارزه با آن“. انتشارات جنگل. چاپ اول.
- تجلی، سید آیت اله. (۱۳۹۰). ”مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در بانکها“. انتشارات آزاد کتاب.
- جزایری، مینا. (۱۳۸۷). ”پولشویی و مؤسسات مالی. مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران“.
- رهبر، فرهاد، میرزاوند، فضل الله. (۱۳۸۷). ”پولشویی و روشهای مقابله با آن“. مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- سیدی، سیدمحمد. (۱۳۹۳). ”مبارزه با پولشویی“. نشر پلک.
- ملکشاهی، حسین، و عباسی، بهمن، و خانی، افشین. (۱۳۹۵). ”مبارزه با پولشویی“. بانک صادرات ایران اداره کل آموزش دایره انتشارات و کتابخانه
- منصور، جهانگیر. (۱۳۹۶). ”قانون تجارت“. نشر دیدار.
- میرمحمد صادقی، حسین. (۱۳۸۶). ”حقوق جزای بین الملل“. نشر میزان.

— www.majlis.ir